

SANATIN PREHİSTORYA AÇISINDAN ÖNEMİ

Ele geçen sanat eserleri, içinde buldukları çağların iklim, fauna ve florası hakkında önemli bilgiler verirken, öte yandan bu doğal çerçevede içinde kültürlerini geliştirmiş olan toplulukların, zihni kapasite, algı, ifade, yargı, ideal, bir başka deyişle ruhsal ve entellektüel durumlarını, ekonomilerini, dini, majik dünyalarını, sosyal yaşamlarını, birbirleri ile yaptıkları mücadele tarzlarını, giyim ve süslenmelerini de yansıtmaktadır. Ayrıca Prehistorik sanatın diğer bir önemi de insanlık tarihinde önemli bir yeri olan sanat tarihine ışık tutmasıdır. Dünya üzerinde farklı bölgelerde gelişmiş olan sanat eserlerinin benzerlik ve farklılıklarını saptamak yoluyla bölgesel ilişkiler kurmak, sentezler yapabilmek, gelenek devamlılıklarını da ortaya koyabilmek olanaklıdır.

Sanat eserlerine bakarak, av tekniklerini, inanç, rit ve majileri anlamak araştırmacılar için büyük hareket noktalarını oluşturmaktadır.

İnsanın dini yaşantısı ve diğer ölçülerini de bize verebilen en iyi belgeler olan sanat eserleri birçok kuşku ve karanlık kalmış noktaya karşı, tapınak haline getirilmiş Paleolitik mağaraların av hazırlanan avcılarının toplantı yerleri olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Paleolitik Çağ sanat eserlerinin estetik değerleri üzerindeki tartışmalar avcılık tarihi için önemli değildir, ancak önemli olan obje ve tasvirin anlamı ve bir ölçüde de avcılık ile olan doğrudan ilişkisidir.

Alt ve Orta Paleolitik Çağ insanların manevi yaşamları hakkındaki bilgilerimiz son derece basit ve az veriye dayanırken, Üst Paleolitik Çağ, çok sayıda sanat eseri ile tinsel yaşamını ayrıntılarıyla gözümüzün önüne sermektedir. Ritlerin anlamı ve şekilleri zaman akımı içinde büyük değişikliklere uğramıştır, ancak bu değişiklikler ayrıntıdadır. Temel değerlerde fazla bir değişiklik olmamıştır. Hepsinde ekonomik endişe aynıdır. Özellikle iyi ve bereketli geçmiş bir av dönüğü ilkel avcılarının ganimetlerinden duydukları haz ile yaptıkları zafer dansı bu duruma bir örnektir. Bu danslarda hayvanların sıçramaları taklit edilmektedir. Böylelikle insan hayvanın kuvvetini kazandığını ve kendisi için bir problem olan hayvanlarla kendisini eşit kıldığını düşünüyordu. Bu düşünceyle de hayvan maskesi takıyorlardı. Aslen bu maskeler Paleolitik insanın majik anlayış evrelerini açıklayan en iyi unsurlardır. Bu tip tasvirler içinde bilinenlerden en eskisi Fransa'da Dordogne Bölgesi'ndeki Mège sığınağında saptanmıştır. Burada yaban keçisi post ve maskesine bürünmüş üç insan figürü bulunmaktadır. Bir delikli çubuk üzerine işlenmiş olan dans pozisyonu avın bereketi için bir

çeşit yakarmadır. Hayvan postuna sarılmış ve başına yaban keçisi maskeleri giymiş bu tasvirlerin bacakları ve dizlerinin kıvrımı tamamen insani niteliktedir.

Dans eden büyücüler içinde en önemli tasvir Fransa'daki Trois-Freres büyücüsüdür. Bu büyücünün etrafında olan hayvanlar da okla yaralanmış olarak gösterilmekte, majik niteliklerini ortaya koymaktadır. Eserlerin bazıları da avcılığın yanı sıra, hayvanların üremesi ile ilgili istekleri yansıtmaktadır. Bunlar çiftleşme sahnesi içinde gösterilmiş olan hayvan tasvirleridir.

Böylece majik olayların ana çizgilerini Taş Çağı sanatından öğreniyor ve anlıyoruz. Aslında bu yorumları destekleyecek benzer birtakım eserleri günümüz ilkelerinde saptamak olanaklıdır.

Yine Prehistorik Çağ'da yapılmış olan insan portreleri o çağın insanının dış görünüş tanımını yapmayı kolaylaştırmaktadır. Bu tasvirler, bulunan kafatası kemiklerinin yumuşak kısımlarının tamamlanmasına yardımcı olmaktadır. Sanat eserleri yardımıyla bu insanların giyimleri hakkında da bilgi edinebiliyoruz. Bu konu hakkında fazla bilgi yoktur. Onları da sanat eserlerinden öğreniyoruz. Bu bulgulardan Batı ve Orta Avrupa'nın Üst Paleolitik avcılarının başlarına serpuşlar giydiklerini, delinmiş salyangoz kabuğundan bilezikler, kolyeler ve kuşaklar taktıklarını, bileziklerin bazılarının özellikle geometrik çizgilerle, ince çizgilerle süslenmiş olduklarını anlıyoruz. Yine Mezolitik dönemde Doğu İspanya'nın bazı figürleri deriden yapılmış bazı diz süsleri takmaktadır.

Prehistorik sanat eserlerinin incelenmesi bizleri hangi bakımdan ilgilendirir? sorusuna yanıt vermek mümkündür. Bu insanların yaşayış tarzlarını, nelere önem verdiklerini, neyi sevip sevmediklerini yani değer ölçülerini, beslenme tarzlarını, dini inanışlarını, o zamanki insan ve hayvan tipleri ile cinslerini, insanların ritüel inanışlarını, giyinmelerini, süslenmelerini, saç biçimlerini, en önemlisi de avcılık yaşamlarını daha kısa bir anlatımla sosyal ve ekonomik hayatlarının yanı sıra entelektüel yapıları ve düşünce yaşamlarını da bize en iyi şekilde açıklayan birer veri olmaları bakımından ilginçtir.

YARARLANILAN KAYNAK

Yalçınkaya, I., Taş devirlerinde Sanat Eserleri ve Türkiye'deki İzleri, 1973, Basılmamış Doktora tezi